

Хипотезата за атомите-специфика (Бейкън, Гасенди, Лок).

Емпиризмът е течение във философията, според което познанието трябва да се основава на емпирично изследване и индуктивни разсъждения. Той се противопоставя на рационализма, синтезиран от Рене Декарт, където водещи са дедуктивните разсъждения. Смята се, че емпиризмът е в основата на съвременния научен метод. Сред имената, свързвани с него, са Аристотел, а по –късно и Френсис Бейкън, Джон Лок, Пиер Гасенди.

Общото метафизично разбиране на “субстанцията” за Бога като безкрайното, а за духовете и телата като крайни, за дълго време не могло да прикрие проблемите, които били живи. Понятието за субстанцията било в ход и се нуждаело от по-нататъшно преоформяне. С представата за “нещото”, за категорията и инхерентността, това понятие загубило остротата си: защото тъкмо същественото свързване на тази категория с една многостранност от определения липсва към представата за нещо единно действително в понятието на Декарт за безкрайните субстанции, докато тя (субстанцията) трябва да се характеризира чрез едно основно качество – или това на пространствеността или на съзнанието. Всичко, което срещаме в субстанциите, трябва да се разглежда като модификация на тяхното основно качество, като техен атрибут. Всички качества и състояния на тялото са “моди” на съзнанието (*modi cogitandi*). Разбира се, от тази истинна математическа същност на телата при изследването на отделното ние можем да добием познание само с помощта на възприятията, при които то винаги е смесено с качествените елементи на “имагинацията”. Но тъкмо в това се състои задачата на физическото изследване: да се разреши чрез рефлексията в ясните елементи на възприятието реалната същност на телата от субективните представи за тях. Джон Лок, който по-късно се присъединил към този възглед на Декарт, популяризирайки го показал, как според Лок изглеждат онези качества, които сред това стават присъщи на тялото като първични, за разлика от вторичните, които му подобават посредством неговото действие върху сетивата, относно сетивното усещане. Декарт приема като първични качества образът, величината, положението и движението, така че физическото тяло съвпада с математическото. За да различи математическото от физическото тяло Хенри Мур изисква също и непроницаемостта като принцип на пространствено изпълване, причислявайки го към същността на тялото, който по-късно и Лок приел измежду първичните качества.

Първо, Лок атакува както Декарт, така и схоластичната традиция чрез отричането на субстанцията. За Лок, както и за по-късните емпирици, тя е неразбираемо понятие. Като разглежда възприемането на което и да е свойство като усещане на сетивата, той

достига до извода, че идеята за свойства, принадлежащи на една невъзприемана и невъзприемаема по принцип субстанция е не само непроверима, но и напълно противоречива. Това отхвърляне на субстанцията не е отричане на "тялото", т.е. на "обичайното понятие за субстанция". Лок има убедителна концепция за материята. Той приема квази-дефиницията на Галилей за нея "като ограничена и като имаща една или друга форма; като биваща голяма или малка по отношение на другите неща; като намираща се на определено място в определено време; като намираща се в движение или в покой; като докосваща или недокосваща някакво друго тяло; и като биваща една на брой, или няколко, или много".

За Лок, както и за Галилео и Гасенди, материята и атомите са реални, имащи реални физически свойства и каузални сили. Той поставя началото на разграничаването между първичните и вторичните качества на нещата.

Често се твърди, че според Лок цветовете, вкусовете усещания и т.н. не са идеи, а вторични качества. Това твърдение без съмнение е предизвикано, наред с всичко друго, и от небрежната употреба на ключови термини от самия Лок. Разликата между първичните и вторичните качества се прави в опита. Но ако е така, лесно е да се докаже, че тази разлика не може да бъде постоянна - и следователно не е необходима. На езика на епистемологията това означава, че корпускуларната философия, разглеждана като приемаща реалното съществуване на атомите, въпреки желанието на Пиер Гасенди, не може да бъде успешно поддържана. Решаващата промяна на идеите, която бележи началото на модерната наука, причините за нея и нейните последици, са много дискуссионни теми.

Имайки пред вид тези важни факти, ще се обърнем към темата за "развода" между новата "наука" и "философията". Тук по-специално са важни две неща: отричането на старата "метафизика" и идеята за епистемологията като предоставяща необходимия "фундамент" за най-новата "наука".

Последовател на хипотезата за атомите е и Бейкън. Трудовете му установяват и популяризират [индуктивната](#) методология в [науката](#). Индукцията предполага извличане на познание за природата чрез експерименти, наблюдения и проверка на хипотези.

В контекста на епохата тези методи се свързват с окултните течения на [херметизма](#) и

алхимията

. Основните съчинения на Бейкън са: "Нов органон" "Нова Анлантида" "За усъвършенстване на науките" .

За Франсис Бейкън, както той я обяснява в своите "Афоризми относно тълкуването на природата и царството на човека" в *Novum Organum*, човекът е "слуга и тълкувател на природата," вместо на Бога. Това е пълно разграничаване от библейската идея в Псалм 8, която твърди, че човекът е цар над създанието под Бога. В Афоризъм III Бейкън отново твърди, че "Човешкото познание и човешката сила се срещат в едно; защото там, където не се знае причината, не може да се постигне следствието. За да управляваме природата, трябва да ѝ се подчиняваме; и това, което при наблюдението е причина, при действието е правило."

Освен други неща, научният подход на Бейкън се характеризира с изискването за цялостно събиране на подробностите при всяко научно изследване (едно непреодолимо, напълно непостижимо изискване) и с изискването ученият да не признава никакъв факт или извод, докато първо не премине през цялостни изпитания на неговата собствена методология, освен ако ученият, да използва думите на Бейкън, действува като паяк, който плете паяжина от себе си, вместо като мравка, която просто събира материали.

В ограничен смисъл афоризмът на Бейкън е истина; за да управляваме природата, трябва да я познаваме. Но познанието само по себе си не създава управление.

За да придобие приложност и за да стане метод, философията трябва да се освободи от схоластическата силогистика, трябва да е преодолян начина на употреба на цялостното културно и философско наследство. "Човек, за да овладее природата, трябва да я познава каквато е, а не изопачена от предразсъдъци"

Необходима е преоценка на досегашното знание. Смята, че ако знанието трябва да е проложно, то човек трябва да се освободи от древните авторитети.

Материалистическата ориентация на Бейкън е свързана с новия културен подем. Бейкън се опитва да разграничи всекидневното знание от схоластическото. "Схоластиката прилича на неплодна монахиня"

За Бейкън философията се нуждае от единство с природознанието. Тяхното единство е "сферата на човешкия дух".

Бейкън прави опит телеологията да е решаваща във философията и науката, т.е. същинската философия трябва да стане опитна философия. Критиката му има отношение спрямо възможните нагласи към всеки културен, социален релативизъм. Този релативизъм, който дава възможност човек да се затвори в индивидуални преживявания. Поставя се не само представата, а самата тема за опита, редом е темата за метода. Уточнява, че ръководен принцип трябва да бъде – човек е слуга и тълкувател на природата, доколкото човек е постигнал порядъка на природата, повече от това не знае, т.е. обект на познанието – родът и връзката на човешките мисли за нещата. "Природата се управлява само когато ѝ се подчиняваме".

В началото на 17в. Бейкън насочва вниманието към необходимостта да се разграничи наивната индукция, присъща на всекидневното съзнание, от научната индукция. Популярната индукция се формира на базата на случайни повторения, а научната – на базата на общите, необходимите, закономерните повторения и Бейкън определя научната индукция като достатъчна индукция за преодоляване на заблужденията.

За Бейкън научната индукция може и трябва да се допълни с научния експеримент. В стремежа си да превърне философията в опитна и точна наука, Бейкън уточнява, че индукцията и дедукцията не се изключват, но имат различна сфера на реализация, различен адрес. Бейкън дава приоритет на индуктивния метод, доколкото разглежда механиката като определена наука и практика в човешката жизнедейност. Бейкън илюстрира тази си позиция, предлагайки оприличаване на същинския учен на пчелата, която създава качествено нов продукт. Бейкън предлага и начина как да се реализира научната индукция. Тръгвайки от причинност, разграничавайки и вида причини, Бейкън предлага и таблици, логически способности за реализиране на научната индукция: 1) таблица за същността; 2) таблица на отклоненията/отсъствието; 3) таблица на сравнението/на степените.

Сам Бейкън уточнява, че тези таблици имат за задача да покажат механизма на индукцията.

Според Бейкън предметът на философията е човек, природа, Бог. Следователно философията има три основни дяла – учение за човека, природна философия и природна теология, учение за божественото, но и лансира идеята, че теологията няма място при класификацията на науките.